

Petar V. Arbutina o knjizi Reli Alfandari Pardo – To je bio samo piknik

Pred nama je knjiga koja je istovremeno opomena i obaveza, i to pre svakog čitalačkog zadovoljstva, pre svake kritičarske, vrednosne i umetničke procene. Opomena da nikada ne zaboravimo da civilizacija nije nigde stigla sve dok naši bližnji pate i sve dok neko ima potrebu da svoje komšije, dojučerašnje prijatelje i sugrađane osuđuje ili ubija samo zato što se ne zovu kao većina i samo zato što je neko svoje zlo pripisao njima. To se desilo sa Jevrejima u Beogradu za vreme Drugog svetskog rata i to nije krivica srpskog naroda ali je opomena našoj savesti. Mi ne možemo da promenimo prošlost ali možemo da sačuvamo istinu za budućnost i to je naša najveća obaveza, najveća misija. Ako ne želimo, a ne želimo bar mi koji smo se danas ovde okupili, da učestvujemo u zlu ili da budemo vinovnici tuđeg bola moramo da svedočimo o njemu, svakim danom da se podsećamo i da podsećamo druge na pogubnost zaborava. Jer najveći greh je zaborav, kada zaboravimo onda je pitanje dana ili časa kada će nam se ponovo dogoditi isto zlo.

Dostojevski je rekao da čitav jedan univerzum i sav kosmički bol može da stane u jednu dečiju suzu. Koliko je bola i patnje stalo u suze Reli Alfandari Pardo u jednom beogradskom špajzu, ili arandelovačkom egzilu, u Beogradu koji trpi najveća poniženja i razaranja i okupaciju. Kao što se noću zvezde najbolje vide tako se i u tim vremenima najbolje vide i ljudi i neljudi. Ovih prvih je uvek manje ali dovoljno za nadu, ovih drugih je uvek više ali nedovoljno da verujemo da je zlo pobedilo. Zahvaljući dobrim ljudima „beogradska Ana Frank“ je preživela rat, a zahvaljujući njoj i njenoj nadi da je budućnost darovana dobrim ljudima mi smo u prilici da čitamo ovu knjigu i njena nastavak koji će izaći do sajma knjiga u Beogradu u oktobru ove godine. Ova knjiga se završava njenim odlaskom iz Beograda a druga počinje upravo tu, u vozu koji je odvozi u nepoznato; u Italiju i Francusku. Druga knjiga se završava njenim odlaskom u novostvorenu državu Izrael i iskreno se nadam da ćemo biti u prilici da čitamo i tu knjigu.

Često kažem da su mnogo više od svih istorijskih knjiga koje svedoče o Beogradu u periodu 1941-1945 taj period obeležile dve knjige; *To je bio samo piknik* – Reli Alfandari Pardo i knjiga *Moj dobri otac* – Beate Niman; ćerke Bruna Zatlara komandanta Gestapoa u okupiranom Beogradu i logora Sajmište. Te dve bivše devojčice, svaka iz svoje perspektive, iz svog bola odrastanja svedoče o godinama poniženja i o godinama zla. To moramo i mi da radimo, da se ne bi nikada ponovilo, da nikada više ne budemo u prilici da budemo nemi svedoci tuđeg bola i zajedničke nam nepravde i poniženja. Zato moramo da čuvamo istinu, zato moramo da svedočimo o njoj. Ova knjiga je prava prilika da se podsetimo da ne smemo da zaboravimo da nam se ne bi ponovilo.